

Lidija Arambašić (ur.)

PSIHOLOŠKE KRIZNE
INTERVENCIJE: PSIHOLOŠKA
PRVA POMOĆ NAKON KRIZNIH
DOGAĐAJA

Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 2000,
182 str.

Tomana Burger

➔ Pojmovi poput stresa, krize i traume svakodnevno se susreću i većina ljudi upoznata je s njihovim općim značenjem, no prilično je mali broj onih koji zaista točno prepoznati znakove takvih stanja i pružiti adekvatnu pomoć. Malobrojna je i literatura objavljena na hrvatskom jeziku koja se bavi tom problematikom, pa je zbog toga knjiga koju predstavlja ovaj prikaz izuzetno značajna.

“Psihološke krizne intervencije” jedna je od publikacija Društva za psihološku pomoć čija se izdanja bave primjenom različitih znanja iz područja psihologije u radu sa svima onima kojima je potrebna takva vrsta pomoći. Autori objavljenih izdanja su stručnjaci u području psihološke pomoći. Njihov je značajan doprinos bio u stvaranju programa psihosocijalne pomoći ljudima stradalim u Domovinskom ratu. Kako je riječ o literaturi koja je nastala na temelju iskustva u radu s ljudima na području Hrvatske, važno je uočiti njenu vrijednost s obzirom na malobrojnost takvih izdanja koja su prilagođena “našim” prilikama i uvjetima života.

Sama knjiga “Psihološke krizne intervencije” zapravo se sastoji od nekoliko radova ujedinjenih tematskom cjelinom sadržanom u samom nazivu. Urednica knjige je prof.dr. Lidija Arambašić, redovni profesor na Katedri za kliničku psihologiju gdje između ostaloga predaje i kolegij “Savjetovanje u kriznim situacijama”. Autori pojedinih dijelova knjige su također značajni hrvatski psiholozi koji se nadopunjuju svojim iskustvom u radu s različitim populacijama ljudi.

Autorica prvog dijela knjige je Lidija Arambašić i u njemu se definiraju stresni događaji i posljedice takvih događaja. Presudan faktor koji određuje hoće li se stanje stresa pojaviti je procjena pojedinca o tome je li njegov odnos s okolinom poremećen ili nije. Važno je uočiti da različiti pojedinci mogu procijeniti isti događaj na različit način, odnosno događaj koji će kod

jednog pojedinca izazvati intenzivno stanje stresa, kod drugog uopće ne mora izazvati to stanje. Znakovi na temelju kojih možemo prepoznati stres mogu se podijeliti u 4 skupine: emocionalni (npr. osjećaj tuge, bezvoljnosti, nemoći itd.), misaoni (npr. nemogućnost koncentracije, problemi s pamćenjem), tjelesni, odnosno fiziološki (npr. lupanje srca, želučane smetnje, znojenje dlanova) i ponašajni (npr. stalno lupkanje prstima, ispadi bijesa ili plača, povučенost). U ovom dijelu autorica izdvaja i profesionalni stres koji se veže uz događaje na radnom mjestu. Načine suočavanja sa stresom možemo podijeliti na temelju triju kriterija: 1. s obzirom na opći cilj (cilj može biti: promjena stresora, odnosno onoga što izaziva stres, prihvaćanje situacije i izbjegavanje stresne situacije), 2. s obzirom na to kada ih koristimo te 3. s obzirom na to za što ih koristimo. Posebnu pažnju autorica posvećuje traumatskim događajima koji se definiraju kao događaji koji su vrlo mučni, koji su izvan područja uobičajenog ljudskog iskustva i koji izazivaju simptome patnje u gotovo svakom pojedincu. Pri tome, kako autorica naglašava, važno je razlikovati stresni događaj od traumatskog. Naime, za razliku od stresnih događaja, koji ovise o procjeni pojedinca, traumatski događaji su toliko teški da neizbježno pogađaju svaku osobu. Kada je riječ o reakcijama ljudi na traumu, bitno je razlikovati traumatske stresne reakcije koje se javljaju neposredno i posttraumatske stresne reakcije koje su vezane uz sjećanja na traumatski događaj. Bitno je uočiti da to mogu biti emocionalne, misaone, tjelesne i ponašajne reakcije. Neupućenoj osobi traumatske reakcije mogu djelovati kao nenormalne reakcije, no traumatske reakcije su ustvari normalne reakcije na nenormalnu situaciju. Tek kada njihov intenzitet i trajanje poprima patološki oblik govori se o posttraumatskom stresnom poremećaju. Razlikujemo tri velike skupine faktora koji utječu na vrstu i jačinu reakcija na traumatski događaj: osobine pojedinca, dimenzije traumatskog događaja i osobine socijalnog okruženja.

Drugi dio knjige bavi se krizom i kriznim događajima, a njegova autorica je Marina Ajduković. Ista autorica objavila je i knjigu “Grupni pristup u psihosocijalnom radu” koja je rezultat velikog iskustva u terapijskom i drugim oblicima rada s grupama. Poznavanje pojma krize i kriznih događaja vrlo je važno za uspjeh

pomagača koji pružaju pomoć ljudima u stanju krize. Kriza je psihičko stanje uzrokovano kriznim događajem. Važno obilježje kriznog događaja je gubitak nečeg što je važno za pojedinca. Stanje krize podrazumijeva osjećaj gubitka kontrole, dezorganizaciju ponašanja i bespomoćnost. Za razliku od uobičajenog funkcioniranja u kojem prevladava kognitivna domena (učenje, rad, donošenje odluka), osoba u stanju krize je toliko preplavljena emocijama da kognitivno uopće ne funkcionira te ne može koristiti mehanizme suočavanja s problemima koje inače koristi. Kada je riječ o vrstama kriza, autorica izdvaja: situacijske krize, razvojne krize, "šok" krize i krize iscrpljivanja. Posebna pažnja posvećena je pitanju kriznih događaja koji su sastavni dio posla u pomagačkim strukama. Naime, ne može se očekivati da će se pomagači na njih naviknuti, već je potrebno razmisliti kako im se može pomoći da se što djelotvornije nose s takvim iskustvima i pripreme za buduće krizne situacije u svom poslu. Reakcije pomagača na krizni događaj mogu nastati za vrijeme događaja, neposredno nakon događaja te kasnije (6 tjedana ili dulje). Kakve će one biti, ovisi o čitavom nizu različitih faktora. Na kraju poglavlja raspravlja se o tome kako postupati kada je pomagač bio izložen nekom kriznom događaju te se preporučaju 4 oblika intervencija. Nakon stresnog događaja preporuča se **normalizacija reakcija**, a nakon traumatskog događaja **ventiliranje**, odnosno prorada doživljaja i osjećaja. Nakon događaja koji ima obilježja gubitka preporuča se **tugovanje**, dok se nakon svakog kriznog događaja preporuča **reintegracija**, odnosno integriranje kriznog događaja u pojedinčevo samopoimanje i poimanje života.

Vlasta Vizek-Vidović i Lidija Arambašić autorice su 3. poglavlja koje se bavi psihološkim kriznim intervencijama. Pri tome je važno da je riječ o prevenciji nastanka težih ili patoloških reakcija nakon proživljavanja kriznog događaja, a ne o psihoterapiji. U poglavlju se opisuju ciljevi i osobitosti kriznih intervencija te kome su namijenjene krizne intervencije. Nadalje, opisuju se 3 specifična postupka koja se koriste u kriznim intervencijama: **sažeta psihološka integracija traume** koja se kasnije detaljnije opisuje, zatim **rasterećenje** i **demobilizacija**. Cilj **rasterećenja** je da se prije prelaska na svakodnevne dužnosti pomagačima koji su sudjelovali u pomaganju žrtvama umanjani neugodan učinak proživljenih

događaja. Ona započinje uvodom, nastavlja se fazom "istraživanja" te završava pružanjem informacija. **Demobilizacija** je vrlo kratka, a primjenjuje se kada je riječ o većim kriznim događajima pri čemu se sudionici upoznaju sa znakovima stresa, kako ih prepoznati kod sebe te kako si pomoći. Kada se planira provedba kriznih intervencija u organizacijama ili ustanovama, često se nailazi na otpor koji može biti neprobojan, djelomice probijen i raspršen (kada je zapravo najlakše provesti intervencije). To treba imati na umu prilikom izrade općeg plana postupanja, a kada se napravi takav plan, potrebno je napraviti početnu procjenu za planiranje provođenja krizne intervencije. Posebna pažnja pridaje se planiranju i provedbi kriznih intervencija na razini lokalne zajednice.

Psihološke krizne intervencije u zajednici tema su 4. poglavlja čiji je autor Dean Ajduković. Naime, kada se dogodi krizni događaj velikih razmjera potrebno je aktivirati cijelu zajednicu pri čemu su posebno važne psihološke krizne intervencije. Funkcije sustava za psihološke krizne intervencije jesu: pružanje različitih oblika intervencija u različitom obliku ovisno o situaciji, stvaranje i održavanje mreže stručnjaka koji su osposobljeni za takve intervencije (jednu takvu mrežu čini i Društvo za psihološku pomoć), stvaranje programa stručnog osposobljavanja, osvještavanje zajednice o koristi od kriznih intervencija te objavljivanje različitih publikacija čiji je cilj edukacija i informiranje. Četiri su podsustava bitna: podsustav za koordinaciju, podsustav za nacionalne mreže timova, podsustav timova za lokalne krizne intervencije te podsustav za osposobljavanje, stručnu podršku i promicanje pri čemu je bitna povezanost s drugim službama i organizacijama. Konačno, da bi se sve to realiziralo, potrebno je, što je više moguće, društvo učiniti osjetljivim za uviđanje korisnosti takvog sustava.

Kao što je već navedeno, jedan od postupaka u okviru kriznih intervencija jest **sažeta psihološka integracija traume** što je tema 5. poglavlja čije su autorice Lidija Arambašić i Marina Ajduković. Taj postupak ima 3 opća cilja, a to su: ublažiti utjecaj kriznog događaja, ubrzati oporavak od kriznog događaja, te spriječiti nastanak nepoželjnih dugoročnih posljedica. Sažeta psihološka integracija traume namijenjena je ljudima koji su izravni sudionici kriznog događaja, njihovim obiteljima te ostaloj rodbini, prijateljima, suradnicima i sl. Nakon

opsežne pripreme za postupak slijedi provedba postupka koja sadrži nekoliko faza: 1. **uvod** u kojemu se predstavlja voditelj, objašnjavaju ciljevi i način rada, uspostavlja povjerenje i pravila rada; 2. **činjenice** - kada se govori o onome što se zapravo dogodilo; 3. **misli** - kada se govori o tome što su sudionici prvo pomislili kada se događaj dogodio; 4. **najteža pojedinost**; 5. **znakovi stresa i traume**; 6. **poučavanje** čiji je cilj poučiti sudionike o stresu i traumati i postupno ih udaljiti od emocionalnih sadržaja iz prethodnih faza i 7. **“zaokruživanje”** - kada ispitanici mogu postavljati dodatna pitanja te se pojašnjava sve što je ostalo nejasno. Kada se pažljivije promotre faze sažete integracije traume i njihov redoslijed, može se uočiti da se polazi od kognitivnog područja, nakon toga se prelazi na emocionalno područje, a na kraju se ponovno vraća u kognitivnu domenu. Nakon provođenja sažete integracije traume bitno je i praćenje te se stoga sudionici ponovno okupljaju nakon desetak dana i raspravljaju općenito o tome kako se osjećaju.

Premda se preferira grupno provođenje psihološke integracije traume, nerijetko se provodi i individualna psihološka integracija traume. O tom postupku piše Marina Ajduković u 6. poglavlju. Pri tome onaj tko provodi taj postupak treba u prvom redu smanjiti kod klijenta one misli koje su previše samokritične i koje nisu racionalne. Potrebno je navesti klijenta da promijeni referentni okvir, tj. da se situacija zaista shvati kao nesvakidašnja, odnosno krizna i da se reakcije prihvate kao sasvim normalne s obzirom na okolnosti. Osim sažete integracije, osobama koje su doživjele krizni događaj često može pomoći i aktivno slušanje od strane člana obitelji ili kolege na poslu. Kada se integracija radi s djecom, ona najčešće poprima oblik intervjua u čijem prvom dijelu terapeut nakon uspostavljanja kontakta s djetetom usmjerava dijete na krizni događaj, potiče ga da nešto nacrti i o tome priča te prati kako dijete regulira anksioznost koja je vezana uz sami događaj. Drugi dio odnosi se na proradu traume i to slično kao u klasičnoj sažetoj integraciji traume osim što se zahtijevaju dodatne vještine i inače potrebne u radu s djecom. Zadnja faza slična je zadnjoj fazi u postupku integracije traume. Važno je pri tome da se s djetetom komunicira jasno i otvoreno te na način koji je djetetu razumljiv.

Posljednje poglavlje odnosi se na krizne intervencije u školi. Njegove autorice, Gorana Hitrec i Lidija Arambašić, kao primjer takvih

situacija, navode samoubojstvo učenika, smrt učenika zbog bolesti, smrt ili ranjavanje, eksploziju, prijetnju oružjem u školi i sl. U takvim situacijama bitno je da su ponajprije nastavnici dobro informirani. Informiranje nastavnika o kriznom događaju kao i informiranje o reakcijama djece i odraslih koje se mogu javiti nakon takvog događaja ujedno je prvi korak u provedbi kriznih intervencija. Nakon toga dobro je provesti sažetu psihološku integraciju traume, organizirati privremeno psihološko savjetovalište, održati roditeljske sastanke u svrhu informiranja roditelja, provesti poseban individualni tretman sa djecom koja imaju izraženije reakcije te evaluirati cjelokupni tretman. Teškoće koje se mogu javiti su u prvom redu nedovoljna informiranost osoblja škole o mogućnostima i koristi provedbe krizne intervencije, otpor prema takvim intervencijama te kontakti s medijima.

Kao što je očito iz navedenoga, ova knjiga svojim sistematskim i sveobuhvatnim pristupom govori o kriznim intervencijama na vrlo pristupačan način te kao takva, može biti od velike pomoći ne samo stručnjacima iz područja psihologije, već i svima koji se susreću s ljudima koji su u stanju krize. Osim toga, ona senzibilizira javnost za sve veću potrebu stvaranja timova koji bi mogli pružati “hitnu psihološku pomoć” na razini lokalnih zajednica. S obzirom na to da smo svakodnevno “bombardirani” vijestima o velikom broju kriznih događaja ne samo u svijetu već i u našoj okolini, ovo je značajan doprinos u pokušaju poboljšavanja kvalitete života svakog pojedinca.

Sead Alić

ROĐENJE TRAGEDIJE IZ DUHA NOVOKOMPONIRANE GLAZBE

Phenomena, Zagreb, 1999, 218 str.

Kruno Kadrov

➔ Tekstovi filozofske dokolice koje ovdje nalazimo pisani su u periodu zadnjih dvadeset godina, a objedinjeni su idejom 'šokantne promjene percepcije umjetnosti iskustvom napredovanja političke autoritarnosti'. Naime, Nietzsche, Benjamin, Hegel, Kafka, Kundera, Baudelaire, Proust, Huxley, Orwell ... svi odreda, pišući svoje knjige, pisali su samo pretpovijest umjetnosti povijesti, na zastarjeli su način željeli govoriti o svijetu. 'Sa stajališta nove umjetnosti oni spadaju u religijsku fazu koja o svijetu ima predodžbe. Danas su na djelu zbiljski akteri povijesti, umjetnici čiju metodu ova knjiga želi smjestiti u riječ' (kad ne može drugdje, napominje autor).

O autoru zapravo ne znamo mnogo. Poznato nam je ime iz medijskih krugova i nakladništva, no iz knjige se može lako iščitati njegova intelektualna pozadina, filozofija i kroatistika. Knjiga je pisana u postmodernom diskursu, ali govori o predmetu za koji mnogi tvrde da je reakcija ili čak naličje postmodernih varijacija.

Naime, kroz tri glavna poglavlja, od **iskustva dokolice** preko **filozofije iskustva** do **iskustva iskustva**, Alić razotkriva fenomen Jednog u svim njegovim manifestacijama.

Već se u 'iskustvu dokolice' Alić pita o "implusima kojima se dajemo, a da toga nismo svjesni, o sudbonosnim riječima koje izgovaramo i zapisujemo ne vodeći računa o njihovom utjecaju; o novim životima napuštenih i zaboravljenih ideja" (str. 21). "Hoće li naše nepromišljanje ideja rezultirati time da sami od njih budemo odabrani? Ili još gore. U njihovo ime, a u doba klišeja i obrazaca, da nas netko odabere..." (str. 31).

Jedna od naših rijetkih prednosti pred dosadnim zemljama nalazi se upravo u ubojitom bogatstvu iskustva dokolice. Okrenuti smo, kaže autor, 'zbiljskim proizvođačima realno egzistirajućih apsurd', zapravo, oni su se okrenuli nama. Napuštajući knjigu, sliku, koncertnu dvoranu, umjetnost se okreće šarenilu

ludosti koju spisatelj ne može čak u potpunosti niti evidentirati. Umjetnost hoće dalje; ona izlazi iz tradicionalne umjetničke forme, a umjetnost programiranja postaje najrašireniji oblik nove umjetničke prakse, socio-art (u nekim krugovima poznat kao 'windows').

Naime, tek je pomicanjem svijesti od individualnog prema općem postalo jasno da je najbolji medij zapravo čovjek. Iako McLuhan toga nije bio svjestan, umjetnost povijesti dokaz je da su i ljudi postali (?) produžecima 'medijski ustoličenog, nedodirljivog apsoluta - Jednog'. Medij je čovjek, a pretvarati loše medije u dobre prava je umjetnost. No, cilj nije supravodljivost. Opće ne samo da mora protjecati, ono mora postati osobno - to je jedina mogućnost za 'mono-mišljenje'. 'To je ponašanje koje se ne temelji na oficijelnom programu nego u ljubavnom osluškivanju autoriteta, u zaljubljeničkom presretanju intencije programatora.' Uostalom, čovjek je kreativno biće i za razliku od robota (koji se isto tako mogu buniti protiv loših programa) osim što slijedi program čovjek je i osobno angažiran. I jedino što možete reći na argument profesionalizma (slučaj kada netko tvrdi da je samo radio svoj posao) jest: 'zamjeramo vam što ste predobri mediji'. S druge strane, napominje Alić, kao izgovor se ne može prihvatiti ni činjenica da smo zbog silne želje da odemo što dalje, sve vrijeme bili odsutni.

Oružje, lijek, obrana zdravog razuma unutar programa je ironija. Za pravo smijeha se treba izboriti, tvrdi autor; treba suprotstaviti humanu, destruktivnu, razornu snagu smijeha nezgrapnom, dosadnom i agresivnom tijelu politike. Utoliko je šala protest, a nedosljedno je, u odnosu na program, postalo razumno. Neprogramirano, neracionalno ponašanje je jedino smisljeno u borbi protiv medija hijerarhije, protiv procesa čiji je cilj dokidanje smisla. 'I dok produhovljeni skeptici upirući prstima u opasnost, ostaju pored puta, ulicama gradova prolaze sljedbenici manifestacija pretvoreni u djecu, djecu koja se igraju, djecu pobojanu optimističnim bojama, djecu obasjanu kraljevskom mилоšću i svjetlošću Jednog' - toliko o autonomnim zonama.

Danas (nakon obrata?) naša materijalnost, tjelesnost i osobnost, po Aliću, pati zbog emanacije Jednog, pati jer se manifestirala istina da je život čovjeka koji hoće misliti ili raditi samo jedna obična manifestacija...

Koje su karakteristike te druge epohe?

Kao što kaže Bilwet, 'pisac istraživač nailazi na postmodernu divljinu u kojoj se ljudi grupiraju u indijanskim plemenima očekujući kolonizatora koji ih u ovom slučaju ostavlja u dugom čekanju.' I dok se čekalo to nešto, Fukuyama je proglasio kraj povijesti tako da je sada na djelu vladavina nehistorijskog materijalizma. 'Za bogaćenje vam više nije bila potrebna historija. Ona je učiteljica opreznih i sporih, onih koji uče polako [...] Dok je klasna borba počivala na spekulativnoj pretpostavci da je ideja ucijepljena u klasu koja se bori za svoju vlastitu pa onda i emancipaciju svih ljudi - borba protiv klase polazi od jasnog stava da je ideja na jednoj strani a klasa na drugoj. To je mnogo bliže filozofiji Jednog...'

Je li knjiga izgubila na vrijednosti s obzirom na to da je čitamo nakon obrata? Mislim da nije. Naime, vjerujem da još postoje ljudi koje samo ovakve knjige mogu izvući iz lošeg raspoloženja. Uostalom, rečeno autorovim rječnikom, Jedno je promijenilo samo svoj pojavni oblik, manifestaciju. Sada je možda još nehumanije jer kod nije u potpunosti očit.

Slavko Kulić

NUŽNOST REKONSTITUCIJE HRVATSKOG DRUŠTVA I DRŽAVE

IOM, Zagreb, 1999.

Marko Škopac

➡ Autor interdisciplinarnim pristupom osmišljava strategijske odrednice subjektiviteta Republike Hrvatske kao faktora u međunarodnim odnosima. Konceptija opstanka i razvoja RH proizlazi iz endogenih i egzogenih mogućnosti ostvarenja društva kao sebe stvarajućeg organizma. Dakle, pravilnim poimanjem sebe (odnosa unutar društva) i razumijevanjem političko-ekonomskih odnosa u svijetu mi smo u mogućnosti aktivirati svoj intelektualni kapital prema biocentričnim vrijednostima razvoja života na ovom našem području. Bioetička filozofija razvoja i/ili napredovanja života na Zemlji traži promišljanje i zaključak da apriorni koncept razvoja jest život te da se apriorni uvjeti mogućnosti za razvoj

života crpe iz spoznaje uma te koncepta konačnosti čovjeka jer je on u svemu ograničen mogućnostima svoga uma. Nije problem u tome što je naš um ograničen, već u tome što je destruktivan, što je sve zaposleniji u nasilnom umjesto u razvojnom smislu.

Svi do sada poznati oblici organizacije društva i države spadaju u nasilne oblike ostvarivanja života u funkciji pukog egzistencijalizma. Nasilno djelovanje ljudskog uma nije nužno, osim ako se ne zna, ne može i neće djelovati u skladu s arhitekturom prirodnog ustroja svijeta. Priroda i zakoni koji vladaju u svemiru određuju naše konačne koncepte i izražavaju mogućnosti i ograničenja samorazvoja. Nama je potrebna ekonomika nenasilja s tehnologijama koje podržavaju život na Zemlji i djeluju u skladu sa zakonima prirode. Razlika između današnje biocidne tržišne ekonomije i ekonomije nenasilja jest u tome što današnja ekonomija preferira kratkoročne koristi prešućujući dugoročne štete. Ekonomija 21. stoljeća trebala bi se temeljiti na dugoročnim koristima koje sežu u budućnosti i na korekciji nastalih šteta u prethodnom razdoblju. Dakle, buduće generacije trebale bi živjeti od sebe, a ne na račun i dug svojih sukcesora.

Teleološka je odrednica RH njen prostor, odnosi koji trenutno postoje u društvu i intelektualni potencijal stanovništva. Prostor je nemoguće mijenjati, ali se može resistematizirati tako da nedostaci postaju prednosti. Intelektualni kapital (znanje) je neiskorišten zbog toga što današnji sustav vrijednosti u RH ne daje ni mogućnost da preuzme ulogu koju bi trebao imati. Hrvatska budućnost je znanje o sebi (što i kako možemo), ali je pitanje da li hoćemo. Iz tih bi razloga Ustav RH morao biti vrijednosno-socijalni akt koji bi označavao nukleus društva. Iz njega bi trebao proizlaziti razvoj, kako ekonomski tako i društveni, kulturni i sl.

U RH je problem što je politika cilj, a ne sredstvo ili način poboljšanja statusa čovjeka. Političari u RH vladaju umjesto da suupravljaju ili suusmjeravaju razvoj. Vladanje ne može osigurati promjene jer nije obuhvaćeno cjelokupnim društvom; obuhvaćeni su smovoljniji izvršitelji. Vladanje determinira i vladaoce i vladane (nema slobode zato što samo vladanje znači nasilje). Dok je sa suupravljanjem razvoja stvar drukčija - nema determinizma nasilja, sve je moguće (indeterminizam).

Sadašnji sustav vrijednosti unutar društva ne

može osigurati snažniji i vredniji geoekonomska položaj RH. Međunarodni položaj RH trebao bi biti kao što smo već pripomenuli biocentričnog modela te trajnog opredjeljenja za mir i suradnju s međunarodnom zajednicom. Kako to ostvariti? Potreban je viši stupanj fizičkog i socijalnog integriteta RH kao države i društva, traži se viša razina svijesti o sebi i svijetu, viši stupanj prisutnosti izobrazbe stanovništva, viši stupanj osvještenosti o našoj prošlosti, realna percepcija sadašnjosti te strategija razvoja ljudskih potencijala u budućnosti i radi budućnosti vlastitog opstanka.

Prostor u kojem jesmo visoko je kvalitetan, visoko egzistencijalan u svakom pogledu, od kvalitete tla do klimatskih uvjeta i biološke raznolikosti. Narod ovoga prostora, ove socijalne i državne zajednice mora osvijestiti svoje nedostatke iz prošlosti, sagledati stanje društva u sadašnjosti i posebno razvijati odnos prema stvaranju kulturnih i materijalnih vrijednosti za buduće generacije. Mi se moramo suočiti s tim jer to od nas traži opstanak, posebno radi koncentracije naših razvojnih i stvaralačkih potencijala i kapaciteta u natjecanju sa svijetom. Moramo biti svjesni da se nalazimo na nižoj razini znanstveno-tehnološkog i tehničkog razvoja i u proizvodnji i u potrošnji prema onoj koju ima primjerice EU. Kupovanjem tuđeg proizvoda i životom na dug uništavamo našu proizvodnju kao osnovicu opstanka. Prostor je uvjet u smislu mogućnosti života, ali bez nas on nije ništa. Od svakog pojedinca se traži viši stupanj geopolitičke svijesti o sebi i svijetu. To se može ostvariti samo pomoću globalne razvojne koncepcije, strategije i socijalnog sustava, cjelovitim sagledavanjem odnosa prema budućnosti i u sadašnjosti, startifikacijom mentalnog integriteta koji se mora temeljiti na odnosima suradnje, a ne konfrontacije, na odnosima koji su uvjet za razvoj, a ne razbijanje razvojnih potencijala i socijalne energije.

Najvažnije je pojmiti da su RH i narod jedan integritet koji može stvaralački djelovati, emitirati sebe u svijet i svijet pravilno recipirati apsorbiranjem poželjnih vrijednosti u sebe, u svoj život tj. u vlastitu razvojnu osnovu i potencijal. Autopercepcija prostora mora biti autentična i proizlaziti iz kulture naroda ovog prostora.

Vitalnost spoznaje proizlazi iz biološke, psihološke i sociološke osnove razvoja pojedinca i naroda. Hrvatski narod ima prirodno i socijalno pravo na život, a time i na vlastitu unutrašnju organizaciju. Društvo i zajednica ne

mogu stvoriti sustav socijalnih odnosa bez koncepcije i strategije razvoja sadržaja: bez proizvodnje, bez koncepcije vrijednosti i orijentacije vrijednosti u nama i oko nas. U tom slučaju socijalna zajednica postaje nemoguća. Temelj svih vrijednosti je Ustav kao socijalni akt. Uređivanje socijalnih odnosa naš je prvi zadatak. Društvo bi se oko toga trebalo suglasiti referendumom. Dakle, treba razvijati odnose suradnje na zajedničkom dobru, a ne potencirati sukobe oko političkih stranka i između njih. Odrednica koncepcije života i razvoja jest napuštanje antropocentričnog sustava razmišljanja. Biocentrični sustav vrijednosti trebale bi podržati sve državne zajednice ovoga svijeta. Biocentrični sustav vrijednosti je sredstvo i kriterij ponašanja svih subjekata u društvu (kao pojedinaca tako i političkih zajednica). Samo takvim sustavom mi možemo podignuti razinu razmjenskih odnosa sa svijetom.

Svijet i Europa naše su izvanjsko određenje, naša mogućnost i naše ograničenje. Uključivanje u takve integracije pretpostavlja uređenost pravne države kao općeg dobra svih njenih građana (Ustav kao vrijednosno-socijalni akt) s demokratskim sadržajem i biocentričnom vrijednosnom koncepcijom. Naravno, svijet i Europu ne treba u svemu slijediti. Naš opstanak (ekvivalentni razmjenski odnosi) ovisi samo o nama samima, on proizlazi iz nas samih, iz onoga što mi zapravo želimo od sebe (a tiče se i pojedinca i države).

RH mora razumjeti stvarnost kapitala, mora naučiti primjenjivati kapital-odnos, jer je to naša budućnost. Samo veći društveni proizvod, jači nacionalni kapacitet, jači nacionalni i socijalni diverzitet može doći s naslova proizvodno-tehnološkog jačanja hrvatskog gospodarstva. Ovo je saznanje nužno dovesti do svijesti svakog čovjeka jer proračun ne može hraniti beskonceptijsko stanje društva u nedogled, ovisno o volji centara moći. Time se samo destruiraju nove mogućnosti. Država neće biti teret i/ili ograničenje, nego sredstvo ostvarenja ljudskosti, bit će kreacija materijalizacije intelektualnih potencijala pojedinaca. Da bismo to ostvarili, potreban je javni dijalog meritornih ljudi iz znanstvenog, političkog i gospodarskog sektora radi rješavanja problema opstanka i postavljanja temelja razvoja i blagostanja hrvatskog društva, države i čovjeka pojedinca.

Nicos Mouzelis

SOCIOLOGIJSKA TEORIJA: TO JE PO LO KRIVO?

Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 2000, 272 str.

Margareta Gregurović

➔ Što je pošlo krivo u postparsonsovskoj sociologijskoj teoriji govori nam djelo iz opusa Nicosia Mouzelisa "Sociologijska teorija: što je pošlo krivo?" Mouzelis je profesor pri *London School of Economics*. Osnovna su područja njegova rada razvoj država i parlamentarnih institucija u brojnim balkanskim i latinskoameričkim društvima kasne industrijalizacije te noviji teorijski smjerovi i njihov značaj za proučavanje politike zemalja Trećeg svijeta. Ostala područja koja ga zanimaju jesu historijska sociologija, teorija države, razvoj marksističke i postmarksističke misli, te noviji smjerovi u modernoj sociologijskoj teoriji kojoj pripada i ova knjiga, objavljena prvi put 1995. godine. Još su neka od njegovih značajnijih djela: *Politics in the Semi-Periphery: Early Parliamentarism and Late Industrialisation in the Balkans and Latin America* (1986), *Post-Marxist Alternatives: The Construction of Social Orders* (1990), *Back to Sociological Theory: The Construction of Social Orders* (1990) te *Subjectivist-Objectivist Divide: Against Transcendence* (2000).

Zadatak je ovog djela rješavanje uvijek prisutnog sociologijskog problema pronalazanja jedinstvene sociologijske teorije što će biti prilagodljiva konstantno mijenjajućoj socijalnoj zbilji. Autor ovu "novu" sociologijsku teoriju, unutar svog konceptualnog pragmatizma, vidi kao "specijaliziranu subdisciplinu sociologije, kojoj je glavni cilj kritičko procjenjivanje postojećih konceptualnih oruđa i stvaranje novih" (str. 31).

Posebna pažnja usmjerena je na dimenzije odnosa agencija struktura, mikro-makro razina te problem akcije i strukture. U svrhu jednostavnijeg rješavanja problema, knjiga je podijeljena na dva dijela: dijagnozu (1., 2. i 3. poglavlje) i provizornu pomoć (4. - 7. poglavlja i Dodatak).

U prvom dijelu autor pokušava otkriti uzroke

"bolesti" sociologijske teorije i pokazati zašto interpretativne sociologije (u 1. poglavlju *Slijepe ulice mikrosociologijskog teoretiziranja: pretjerana reakcija na Parsonsa*) kao i teorije racionalnog izbora (u poglavlju *Teorije racionalnog izbora: od mikroosnova do redukcionizma*) nisu uspjele pronaći odgovarajuća rješenja za probleme odnosa mikro-makro relacija. Zanemarivanje makroaktera u interpretativnim teorijama dovelo je do ozbiljnih problema u sociologijskoj teoriji, zbog toga što makrosociolozi zanemaruju činjenicu da akteri, zbog svojih različitih pristupa kulturnim, političkim i ekonomskim proizvodnim sredstvima, na različite načine pridonose konstrukciji društvene zbilje. Isto tako autor ističe da su pristupi teorije igara, što se bave makro/kolektivnim akterima, neadekvatni za rješavanje mikro-makro odnosa, te odnosa agencija-struktura zbog nedovoljnog naglašavanja povijesnih i sociokulturnih okvira unutar kojih ljudska racionalnost poprima svoje specifične oblike. Mouzelis za to koristi analizu djela J. Colemana *Foundations of Social Theory* (Osnove društvene teorije), te Colemanovu i Elsterovu interpretaciju koncepta normi i interesa.

Dijagnoza završava interpretacijom poststrukturalističkih teorija koje slijede strategiju teorijske dediferencijacije, odnosno ukidanja granica između disciplina, suprotstavljene konvencionalnoj teoriji i to na tri načina: suprotstavljene su utemeljiteljstvu, konceptu centriranog subjekta i pojmu reprezentacije i empirijskog odnošenja. U ovom poglavlju *Poststrukturalizam: nestanak granica* Mouzelis zaključuje da je sociologijska teorija uspješna ako vodi djelotvornom približavanju drugim disciplinama kao što su filozofija, psihoanaliza i lingvistika, a ne prema izolaciji. No to se približavanje mora izvoditi s autonomne pozicije koja ne ugrožava logiku i identitet sociologijskog teoretiziranja i ne smije ga pretvoriti u dodatak navedenim disciplinama.

Nakon što je definirao probleme, Mouzelis počinje liječenje sociologijske teorije. Kritično razmatranje teorija koje bi trebale transcendirati Parsonsov funkcionalizam (Elias, Bourdieu, Giddens) i pokazivanje kako marksistički pojmovi tehnologije, prisvajanja i ideologije mogu pridonijeti restrukturiranju Parsonsove teorije. Četvrto poglavlje (*Institucionalne i figuracijske strukture: Parsons i Elias*) ide u prilog pristupu problematici odnosa agencija-struktura koji ne

ukida distinkciju niti nastoji izvesti institucionalnu strukturu iz agencije i obratno. Mouzelis je pokušao elaborirati fundamentalnu Eliasovu teoriju. "Eliasovo podcjenjivanje značaja institucionalnih struktura (kao cjelina s vlastitom logikom i koje se mijenjaju nezavisno od figuracijskih struktura) dovelo je ovog autora do uspostavljanja kvaziuniverzalističkih generalizacija između sve veće društvene međuovisnosti i samodiscipline. Takve generalizacije, sve dok zanemaruju institucionalne/kulturne kontekste, postaju pogrešne ili trivijalne" (str. 221).

Sljedeći način terapije spajanje je marksističkih i parsonsovskih teorija u poglavlju *O artikulaciji institucionalnih i figuracijskih struktura: približavanje parsonsovskih i marksističkih sociologija*. Ovdje autor razmatra pokušaje oživljavanja parsonsovskog funkcionalizma i evolucionizma i pokazuje kako određena marksistička konceptualna oruđa mogu pomoći pri uspostavljanju primjerenijih veza između institucionalnih i figuracijskih cjelina. Predloženo povezivanje Parsonsove AGIL-sheme s marksističkim pojmovima tehnologijskih, prisvajajućih i ideologijskih dimenzija društvenog života uspjelo je zadržati široku primjenjivost Parsonsove teorije, kao i marksističke postavke koje povezuju institucionalne strukture s agentima i njihovim borbama.

Još jedna vrsta liječenja bazirana na komparaciji Parsonsove teorije uloga, Bourdieuova pristupa i Giddensove strukturacijske teorije, odnosno njegove ideje o dualnosti, izložena je u poglavlju *Pitanje odnosa "sudionik-društvena cjelina"*. Mouzelis je iskoristio Giddensovu teoriju za razumijevanje načina na koji se sudionici odnose spram figuracijskih struktura na sintagmatskoj razini, njihovo povezivanje s društvenim hijerarhijama, odnosno sa složenim hijerarhijskim rasporedom položaja i uloga na paradigmatškoj razini, te hijerarhijsku povezanost u vremenu i prostoru na sintagmatskoj razini. Autor se također bavio Bourdieuovim pojmom *habitus*. Na temelju njegove teorije Mouzelis je razradio ideju o dimenzijama uloge/pozicije, dispozicije i interakcije/situacije društvenih igara, te nemogućnost njihova svođenja jedne na drugu.

Da bi lakše riješio problem, Mouzelis u sedmom poglavlju (*Sinteza i primjena: funkcionalizam: novo sociologijsko razmatranje*) nudi sintezu nalaza i neka moguća rješenja.

Formulirao je skup konceptualnih oruđa pomoću kojih bi se trebale riješiti određene teškoće funkcionalističkog teoretiziranja. Pokušao je pokazati dvije stvari: 1) u kakvom su međusobnom odnosu konceptualna oruđa: figuracijske/ institucionalne cjeline, paradigmatška i sintagmatska dualnost/dualizam, društvene hijerarhije i pozicijske/dispozicijske/interakcijske dimenzije igara i 2) na koji način ta oruđa mogu ukloniti pogrešne postavke o funkcionalističkim objašnjenjima u sociologiji. Ta oruđa su, doduše, samo provizorni prijedlozi ili smjernice u području proučavanja što se neprestano mijenja.

U zaključnom dijelu Mouzelis ukratko iznosi najbitnije zaključke, na što se nadovezuje i dodatak zaključku s osam glavnih točaka koje se mogu promatrati i kao sažetak argumenata iznesenih u knjizi, odnosno kao pravila korisna za teorijski orijentiranu sociologijsku analizu. Dodatak je dokaz kako isti koncepti, izneseni ranije u sedmom poglavlju, mogu biti korisni u područjima što su izravnije povezana s empirijskom problematikom. Tako Mouzelis na vlastitom primjeru pokušava objasniti životni put svoga oca i sebe u kategorijama hijerarhije, dualnosti/dualizma te trodimenzionalnih aspekata igara. Najveći naglasak je stavljen na odnose unutar hijerarhije i odnos između kulturnog i ekonomskog kapitala kao odrednica njihovih sudbina.

Iako se cijela knjiga temelji na kritici mnogih sociologa i njihovih prividno dobrih rješenja, Mouzelis pokušava dati i svoj naputak za izlječenje "bolesne" sociologijske teorije uvođenjem novih kategorija te njihovim kombiniranjem s već postojećim. Definirane su osnovne odrednice sociologijske teorije, prikazana su raskrižja gdje je ona skrenula krivo i, ako slijedimo autorove savjete, možda ju uspijemo vratiti na pravi put. Dakle, moramo se upitati na kojem je to "mjestu" došlo do pogreške.

Glavnu ideju knjige mogli bismo sažeto prikazati otprilike na sljedeći način: zadatak sociologijske teorije nije samo osigurati potpuno razrađena, konceptualna zdanja (poput Parsonsova ili Giddensova), nego osigurati i provizorne, fleksibilne, otvorene, prijelazne okvire korisne za empirijsko, komparativno istraživanje specifičnih sociologijskih problema poput onih koje su razvili Merton, Gouldner ili Lockwood. Smatram da je autor stavio pred sebe veliki zadatak, koji se kombinacijom svih njegovih zamisli i terapija čini ostvarivim.

Treća

vol. II, br. 2,
Centar za ženske studije, Zagreb, 2000, 185 str.

Jaka Primorac

➡ Časopis Centra za ženske studije, *Treća*, pokrenut je 1998. godine kao časopis putem kojeg bi se promicala suvremena teorijska razmišljanja ženske tematike te kako bi se potaknula komunikacija o novim doprinosima ženskosti i ženskome. Svaki broj je posvećen određenoj temi, a uz tekstove na glavnu temu, mogu se naći i članci o feminističkoj umjetnosti i književnosti te prikazi časopisa i knjiga (na stranim jezicima). U dosadašnjim brojevima su obrađene teme identiteta, teologije i žudnje, a tema najnovijeg (četvrtog) broja je ekofeminizam.

Ovaj broj je strukturiran kroz pet blokova: prvi se bavi ekofeminizmom, drugi pojmom subjekta, treći je koncentriran na teatar i film, četvrti nam nudi razmatranja o likovnosti, a unutar petog bloka prezentirane su recenzije. Kao i dosad objavljeni brojevi, nudi mnoštvo relevantnih članaka koji daju važan doprinos ženskoj tematici na ovim prostorima.

Ekofeminizam je u nas novo područje te zaslužuje da ga se поближе predstavi našem čitateljstvu. Ono nema neku jedinstvenu definiciju, ali se može reći da ekofeministički pristup uključuje antropologijsko, spiritualno-duhovno i političko-aktivističko, ka prirodi usmjereno djelovanje koje se bazira na etici skrbi.

Za početak nam je predstavljeno djelo Marije Gimbutas čija važnost leži u tome što ekofeministkinjama pruža vjerodostojno povijesno uporište. Marija Gimbutas je arheologinja litavskog podrijetla po kojoj je pretpovijest ranog neolita Stare Europe bitno matrijarhalno doba kooperacije, skrbi i povezanosti s prirodom (navedeni elementi ujedno predstavljaju i ideale ekofeminističke prakse).

Upravo pitanjima vrijednosti skrbi, prirode i ženskog bavi se i tekst Glorije Orenstein *Prema ekofeminističkoj etici šamanizma i svetog* u kojem ona teorijski propituje svoje inicijacijsko iskustvo, a šamansku praksu naroda Sami (kao i svaku drugu šamansku praksu) prikazuje kao ekofeminističku.

Pobliže definiranje problema ekofeminizma daje nam Françoise D'Eubonne (koja je i skovala termin ekofeminizam 1974. godine kako bi apostrofirala nasilje nad ženom i prirodom kao rezultat muške političke i kulturne dominacije) u svom članku *Što bi moglo biti ekofeminističko društvo?* Kao suprotnost tome tekstu (s obzirom na žargon kojim se autorice služe), stoji tekst Marti Keel *Od herojske prema holističkoj etici: ekofeministički odgovor*. Ključno pitanje kojim se bavi članak: je li herojska etika (spašavanje "Majke Prirode" od zlikovaca) djelotvoran odgovor na dominaciju nad prirodom ili je samo još jedan osvajač pod novom maskom? Ekofeministkinje traže drukčiji pristup krizi u prirodi - predanost cilju društvene transformacije te važnost o svemu što čini život, dakle, zalažu se za jedan holistički pristup.

Kao najdinamičniji element teorijskih rasprava ekofeminizma ističu se rasprave ekofeministkinja sa zagovaračima dubinske ekologije. Pobliže o tome odnosu nam govore tekstovi Val Plumwood i Michaela E. Zimmermana. Unatoč sličnostima tih dvaju pristupa ne postoji opća suglasnost u svim stavovima. Ekofeministkinje smatraju da dubinski ekolozi ne shvaćaju pravi razlog dominacije nad prirodom- a to je patrijarhat.

Za važnost ekspliciranja ekofeminizma iznimno je zanimljiv i članak Vandane Shive *Prijetnje biološkoj i kulturnoj raznolikosti*, jer je jedna od ključnih postavki ekofeminizma i *načelo bioregionalizma* - privrženosti određenom mjestu i njegovim ljudskim/neljudskim stanovnicima. Homogenost i politika monokultura postaju prijetnje. Raznovrsnost, kao imperativ preživljavanja, omogućuje nam da stavimo u pitanje tri vrste kolonizacije - kolonizaciju prirode, kolonizaciju žena i kolonizaciju Trećeg svijeta.

Članak Suzane Marjanić *Životinjsko u vilinskom* donosi nam zanimljiv prikaz o vilinskom dobu iz naše usmenoknjiževne predaje. U svom tekstu autorica pokušava prikazati androcentričnu transformaciju i zatiranje slika o vilinskom dobu.

U drugom dijelu časopisa, koji se bavi problemom subjekta, izlaganja se koncentriraju na djelo Judith Butler, jedne od najpoznatijih američkih autorica suvremene feminističke teorije. Maja Uzelac daje nam prikaz međunarodnog seminara "Krizi subjekta: dekonstrukcija i ponovno promišljanje pojma

jedinstvenog subjekta” održanog sredinom lipnja 2000. godine na Ohridu.

Karizmatična Judith Butler je predstavljena člankom *Djelovanje stila za subjekt u krizi* koji je bio glavna okosnica svih diskusija na seminaru na Ohridu.

Tekst Katarine Kolozove, organizatorice skupa i voditeljice Istraživačkog centra za rodne studije Euro-Balkan - nadaje važnost teorije subjektiviteta Judith Butler.

Sljedeća dva bloka vezana uz teatar, film i likovnost pružaju nam zanimljive i vrijedne tekstove iz područja feminističkih iščitavanja umjetnosti, od kojih bih izdvojila tekst Nataše Govedić *Macbeth: vještice iz garderobe Williama Shakespearea* u kojem autorica pokušava demonstrirati Macbethovu shizoidnu identifikaciju s vješticama te time pokazuje njegovu želju da prekine s patrijarhalnim i vojničkim poretkom. Također pokušava pokazati moć/nemoć Macbethove bolesti i Macbethovo traganje za ženskošću u sebi.

U posljednjem bloku predstavljene su recenzije knjiga i časopisa o ženskoj problematici objavljenih na hrvatskom jeziku. Također, ne smije se zaboraviti ni likovni blok kroz koji nam se u svakome broju predstavljaju važne likovne umjetnice iz zemlje i svijeta, a koji uređuje Ljiljana Kolečnik.

HRABRI TELEFON I TJEDAN INICIJATIVE “ZLOSTAVLJANJE DJECE - UTIJA JE SUDIONI TVO”

MM-centar i Teatar &TD, Zagreb, 15. - 20.
siječnja 2001.

Irma Brković

➡ Hrabri telefon - telefon za zlostavljanu i zanemarenu djecu osnovan je u sklopu Psihotrauma centra, sredinom listopada 1997. godine, s ciljem pružanja savjetodavne pomoći zlostavljanoj djeci, te davanja nužnih informacija osobama koje žele nešto više saznati o ovoj problematici. U rujnu 2000. registriran je kao nevladina, neprofitna udruga pri Ministarstvu pravosuđa, uprave i lokalne samouprave Republike Hrvatske.

Ideja za pokretanje ove linije, po uzoru na

europske i sjevernoameričke modele koji su se pokazali vrlo učinkovitima, proizišla je iz opaženog visokog broja zlostavljane i zanemarene djece uključene u terapijski rad u Psihotrauma centru.

Osim pružanja savjetodavne pomoći zlostavljanoj i zanemarenoj djeci, njihovim roditeljima i stručnjacima koji rade s djecom, aktivnosti Hrabrog telefona obuhvaćaju i uključivanje djece u psihoterapijski proces, što je omogućeno zapošljavanjem jednog psihologa, koji zlostavljanoj djeci i njihovim obiteljima pruža terapeutske usluge. Zlostavljanje djeteta se, naime, događa u osjetljivom razvojnem periodu i, ukoliko se ne pruži stručna pomoć, ostavlja trajne i neizbrisive posljedice. Od veljače do prosinca 2000. u dijagnostički proces i tretman uključeno je 173 djece, koja su upućena s Hrabrog telefona, MUP-a, Centara za socijalnu skrb ili na inicijativu same obitelji.

Zlostavljanje je problem o kojem žrtve i svjedoci teško progovaraju. Hrabri telefon pruža mogućnost povjerljivog razgovora, te je osoba u mogućnosti povjeriti se stručnoj osobi i zatražiti pomoć putem zaštićenog anonimnog medija. Osim savjetovanja, telefon otvara mogućnosti konkretne intervencije - bilo da sam nazivatelj na temelju dobivenih informacija obavijesti MUP ili Centar za socijalni rad, bilo da to učini volonter Hrabrog telefona. Također, telefon daje informacije o mogućnosti povezivanja sa službama koje pružaju privremeni smještaj žrtvama, te preusmjerava nazivatelje, čiji su pozivi vezani za širu problematiku od zlostavljanja, kojim se telefon primarno bavi, na druge službe i institucije.

Volonterski rad na telefonu obavljaju psiholozi i studenti završnih godina i absolventi psihologije, socijalnog rada i defektologije koji se moraju dodatno educirati za telefonsko savjetovanje i rad sa zlostavljanoj djecom, tako da je jedna od aktivnosti telefona edukacija i supervizija volontera, kao i edukacija ostalih stručnjaka koji rade s djecom.

Do listopada 2000. Hrabri telefon radio je radnim danom od 12 do 15 sati, što je produženo na rad od 10 do 16 sati. U 2000. godini primljeno je 705 poziva, što je 200 % više u odnosu na 1999. godinu.

Nadalje, kako je zlostavljanje djece problem zajednice, a prevencija i intervencija trebaju započeti na lokalnom nivou, jedan od bitnih aspekata rada Udruge Hrabri telefon podizanje

je javne svijesti o ovoj problematici. Kroz informiranje javnosti i edukaciju stručnjaka i šire populacije povećava se osjetljivost za probleme zlostavljanja i zanemarivanja, te dolazi do povećanog broja ranih razotkrivanja, bržeg uključivanja u terapijski tretman i efikasnije prevencije. U tu svrhu, Hrabri telefon je izdavačkom aktivnošću i medijskim nastupima snažno istupio u javnosti, od samog početka svog djelovanja. O radu Hrabrog telefona javnost je upoznata putem dvadesetak edukativnih radio emisija, te više od 30 televizijskih emisija i 50 intervjuua danih za dnevne i tjedne tiskovine. Izdavačka djelatnost Hrabrog telefona vezana je za objavljivanje postera namijenjenih djeci osnovnoškolske dobi i adolescentima, te brošura namijenjenih djeci, roditeljima i stručnjacima. Neke od njih su "Prepoznamo zlostavljanje", namijenjena djeci i roditeljima, "Disciplina i Vaše dijete" koja sadrži savjete o načinima pravilnog discipliniranja djece, te niz drugih.

Od osobite je važnosti tjedan inicijative pod nazivom "Zlostavljanje djece - šutnja je sudioništvo" koji je održan od 15. do 20. siječnja 2001. godine u prostoru MM-centra i Teatra &TD Studentskog centra u Zagrebu. Tjedan je održan pod pokroviteljstvom Ministarstva rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske.

U šest dana održan je niz predavanja i okruglih stolova čiji je cilj bio okupljanje stručnjaka različitih profila koji su u neposrednom radu na problemima zlostavljanja, kao i šireg kruga ljudi koji u svom stručnom radu posredno dolaze u kontakt s ovom problematikom. Tako su se na jednom mjestu okupili psiholozi, psihoterapeuti, socijalni radnici, pedagozi, liječnici, pravnici, suci, predstavnici vlasti i medija, te mnogi drugi, koji su podijeli svoja iskustva, znanja, i probleme, sa zajedničkim ciljem pronalaženja efikasnijeg načina rješavanja složenog problema zlostavljanja i zanemarivanja djece u Hrvatskoj.

Osim toga, Tjedan je zamišljen i kao medijska kampanja, s ciljem dodatne senzibilizacije javnosti, koja je, barem sudeći po velikom broju poziva pristiglih na Hrabri telefon za tjedna i nakon njega, i postignuta. Među posjetiteljima Tjedna, osim profesionalaca koji rade s djecom i studenata, našli su se gospoda Milan Bandić, gradonačelnik Zagreba, Slavko Linić, potpredsjednik Vlade i mnogi drugi ljudi dobre volje, privučeni važnošću i/ili zanimljivošću tema o kojima se na Tjednu razgovaralo.

U sklopu Tjedna inicijative postavljena je i izložba dječjih crteža u foajeu Teatra &TD, održano nekoliko predstava, te organizirano druženje djece u Internet centru pod pokroviteljstvom ERGO.NET-a.

Iako je Tjedan inicijative, održan u siječnju ove godine, prva akcija ovakve vrste u Hrvatskoj, može se reći da su rezultati zadovoljavajući, a ciljevi barem dijelom ostvareni. Osobito je zadovoljavajući veliki odaziv posjetitelja, koji je iznenadio i same organizatore. Čini se da je Tjedan, interesom koji je izazvao, otvorio put češćem organiziranju akcija ove vrste, što je samo za sebe već veliki korak ka sveobuhvatnijem, kvalitetnijem i samim tim uspješnijem rješavanju složenog problema zlostavljanja i zanemarivanja djece u Hrvatskoj.